

AVRUPA YÜKSEKÖĞRETİM ALANI PROJESİ DOĞRULTUSUNDA TÜRKİYE'DE İLETİŞİM EĞİTİMİNDEKİ NİCEL GELİŞMELERE BAKIŞ

Öğretim Görevlisi Aycan ERDENİR
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İletişim Fakültesi
aycan.erdenir@gmail.com

ÖZ

Türkiye'nin 2001 yılında dahil olduğu Avrupa Yükseköğretim Alanı projesi, yükseköğretim kuruluşlarından beklentileri ve çeşitli çalışmaları beraberinde getirmiştir. Süreç içinde ortaya çıkan hedeflerden birisi olan istihdam edilebilirliğin artışına yönelik olarak öğretim programlarında çeşitli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Kalite güvence sisteminin akreditasyon olarak belirlenmesini takiben, fakültelerin, ders kategorilerinde istenen kriterleri karşılamaları gerekli olmuştur. Yükseköğretimde kaliteyi arttırmak amacıyla her dalda olduğu gibi iletişim eğitiminde de yeniden yapılanma süreci başlatılmıştır. Türkiye'de iletişim yükseköğretimini ilk başlatan kuruluşlar olan İstanbul ve Ankara Üniversiteleri İletişim Fakülteleri, bünyelerinde kurulu olan Gazetecilik, Radyo, Televizyon, Sinema ile Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümlerinin öğretim programlarında yer verilen temel alan dersleri, alan dersleri, seçmeli dersler ve diğer olarak adlandırılan ders kategorilerinde anlamlı değişiklikler meydana getirmişlerdir. Kalite güvencesine nicel göstergeler odaklı olarak bakıldığında, Avrupa Yükseköğretim Alanı öncesi ve sonrasındaki iki akademik yılı karşılaştırarak, Fakültelerin her üç bölümündeki gelişme ya da değişimi analiz edebilmek mümkün olmaktadır. Avrupa Yükseköğretim Alanı, yükseköğretimde kalitenin artışına yönelik olarak yaptığı yeni önerilerinde, öğretim programlarının iyileştirilmesi, değerlendirme, hareketliliğin artması ve paydaşlar arası işbirliğine dikkat çekmiştir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Yükseköğretim Alanı, İletişim eğitimi, Öğretim programları, Müfredat

QUANTITATIVE DEVELOPMENTS IN COMMUNICATION EDUCATION IN TURKEY IN LINE WITH THE EUROPEAN HIGHER EDU- CATION AREA

Öğretim Görevlisi Aycan ERDENİR
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, İletişim Fakültesi
aycan.erdenir@gmail.com

ABSTRACT

The European Higher Education Area project, in which Turkey participated in 2001, has brought expectations and various studies from higher education institutions with. Various regulations were made in the curricula in order to increase employability which is one of the goals that emerged in the process. Following the determination of the quality assurance system as accreditation, faculties were expected to meet the required criteria in the course categories. In order to increase the quality in higher education, a restructuring process has been initiated in communication education as in every programme. Istanbul and Ankara Universities' Faculties of Communications, which were pioneers in communication education in Turkey, have realized significant changes in the curricula of the main area courses, area courses, elective courses and in the other called course categories within their established departments that are Journalism - Radio, Television and Cinema - Public Relations and Publicity Departmental programs. When quality assurance is viewed with a focus on quantitative indicators, it is possible to analyze the development or change in all three departments of the Faculties by comparing two academic years before and after the European Higher Education Area. The European Higher Education Area has drawn attention to the improvement of curricula, assessment, increase in mobility as well as cooperation between stakeholders in its new proposals for increasing of quality in higher education.

Keywords: European Higher Education Area, Communication education, Education programs, Curricula

GİRİŞ

“Avrupa Yükseköğretim Alanı; Avrupa düzeyinde yükseköğretim sistemlerinin farklılıklarını ve yükseköğretim kurumlarının özerkliklerini koruyarak, Avrupa toplumunun ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarına uygun, ortak referans noktalarına dayalı anlaşılabilir, karşılaştırılabilir ulusal yükseköğretim sistemleri oluşturmaya, yükseköğretim kurumları arasında işbirliğini, hareketliliği ve mezunların istihdam edilebilirliğini artırmaya yönelik” (YÖK, 2010: 64) bir yeniden yapılanma projesidir. Sadece Avrupa Birliği ülkelerini değil; daha geniş bir yükseköğretim alanını kapsayan işbirliğinin ve ortak çalışmaların başlangıcı 1999 yılında, 29 ülkenin Eğitim Bakanları tarafından hazırlanan “Bologna Bildirgesi” ile gerçekleşmiştir. Yön veren iki Bildirge (Sorbonne ve Bologna) sonrası meydana gelen gelişme ve uygulamalar “Bolonya Süreci” olarak adlandırılmaktadır (Okçabol, 2011: 22). Türkiye, 2001 yılında Bolonya Süreci’ne dahil olmuştur.

Yükseköğretimde kaliteyi artırarak, 21. yüzyıla yeniden yapılanmış eğitim kurumları ile girmeyi planlayan Avrupa Yükseköğretim Alanı (AYA)/European Higher Education Area (EHEA) projesine geçen zaman içinde katılım artmaktadır. Avrupa Yükseköğretim Alanı projesine, katılan ülkelerin sosyal, kültürel, ekonomik, siyasal yapılarında olduğu kadar, yükseköğretim sistemlerinde de birbirlerine benzer ve farklı yönler olduğu kabul edilmektedir. Farklı ulusal politikaların etkileri göz önünde bulundurulduğunda, gerçekleştirilmek istenen “tek tip yükseköğretim sistemi yaratma” olmayıp, yükseköğretim sistemlerinin yapısal olarak karşılaştırılabilirliğinin sağlanması, ancak içerik olarak özgün kalmasıdır (otonomi).

AYA/EHEA katılımcı ülke bakanlarının katıldıkları dönemsel konferanslarda, belirlenen hedeflere göre yapılan çalışmalar ortaya konulmaktadır. Bunlardan en son Roma’da, Kasım 2020’de yapılan toplantıda, eğitimde kalite tekrar vurgulanmıştır. Geliştirilmesi önerilen konular arasında ihtiyaç duyulan becerileri göz önünde bulundurarak öğretim programlarını iyileştirme,

değerlendirme, sosyal becerileri geliştirme, öğrenci hareketliliği de yer almaktadır. Kaliteli öğretim ve öğrenimin dijital dönüşümünde, disiplinler arası ve çok disiplinli yaklaşımlara olduğu kadar, yeni ve yenilikçi öğretim yöntemlerine ağırlık verilmesi istenmektedir (EHEA, 2020: 3-4).

Yükseköğretim kurumları içinde yer alan farklı birimler Bologna süreci içerisinde kendilerine ait çalışmaları eşgüdümlü olarak yürütmektedirler. Diğer dallarda olduğu gibi, iletişim eğitiminde de sürece uygun olarak yeniden yapılandırma çalışmaları sürdürülmektedir.

1. YIRMİBİRİNCİ YÜZYIL’DA TÜRKİYE’DE İLETİŞİM EĞİTİMİNE YÖNELİK BEKLENTİLER

Türkiye’de, gazetecilik eğitimi ile başlayan iletişim eğitimi, yıllar içinde çeşitli yapısal değişimler geçirmiştir. İletişim teknolojilerindeki gelişmeler ve toplumsal evrilmenin enformasyon toplumuna dönüşmesi, toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamda iletişimin önemine olan farkındalığı da arttırmıştır. Kuşkusuz, bu farkındalığın iletişim eğitimine yansması, iletişim öğretim programlarında gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Böylece gazetecilik öğretim programlarıyla eğitim sistemine dahil olan iletişimde; daha sonra Halkla İlişkiler ve Tanıtım – Reklamcılık – Radyo, Televizyon ve Sinema - Görsel İletişim Tasarımı ve Yeni Medya gibi öğretim programlarının açılmasıyla alan alt birimlere ayrılarak uzmanlık alanları oluşmuştur. Her uzmanlık alanı için belirlenen öğretim programlarında; temel bilgi yanı sıra, kuramsal bilgileri içeren, genel kültürü arttırıcı dersler (temel alan dersleri) ve mesleki becerilerin geliştirilmesine yönelik, uygulama imkanları sağlayan dersler (alan dersleri) yanı sıra, çeşitli seçmeli dersler ile eğitim programlarına derinlik kazandırılmaktadır. Bu programlar, iş dünyasının uzmanlaşma ihtiyaç ve talebini karşılamak, değişen ve dönüşen küresel dünyaya ayak uydurma amacına yönelik olarak geliştirilmekte ve çeşitlendirilmektedir. İçinde bulunulan yüzyılın (21. Yüzyıl) rekabet yoğun,

alanında uzmanlık beklentisi yüksek işgücü piyasaları için; donanımlı, koşullara kolay uyum sağlayabilen eleman yetiştirmek öncelikli hedefler içerisine girmiştir. Kuruluşlar, eğitim-öğretim programlarını günün gereklerine göre gözden geçirerek; teorik derslerin yanı sıra uygulamalı dersler ile bütünlük oluşturma ve potansiyel iş alanları için ilk mesleki deneyimi sağlayıcı projeleri hazırlama imkanı yaratmaktadırlar. İletişimin bilimsel yönü, uygulamalı iletişim ile entegre edilmek suretiyle, iş dünyasının istihdam tercihlerinde öncelik kazanması istenilen ‘insan gücü profili’ güçlendirilmeye çalışılmaktadır.

İletişim eğitiminde kalite artışına beklentileri ve gelişmeleri, nitel ve nicel olarak ayırmak mümkündür. Burada ise, nicel gelişmelere odaklanılmakta, AYA öncesi ve sonrası iki akademik yıl karşılaştırılarak öğretim programlarında nasıl bir gelişme meydana geldiği incelenmektedir. Çeşitli nicel göstergeler arasında, uluslararası öğrenci hareketliliğindeki artıştan da söz etmek mümkündür. Ancak, dünya gündemindeki salgının etkileri nedeniyle, bu göstergenin güncel verileri kapsam dışında tutulmuştur.

1.1. İletişim Eğitimi Öğretim Programları

İletişim eğitiminin Türkiye’de başladığı ilk iki yükseköğretim kuruluşundan biri olan İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi ve ikincisi Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinde, İletişim alanında lisans eğitimi Gazetecilik - Halkla İlişkiler ve Tanıtım - Radyo, Televizyon ve Sinema Bölümlerinden oluşmaktadır.

Birisi Ankara’da, diğeri de İstanbul’da olmak üzere, Türkiye’de İletişim eğitimine öncülük eden bu iki kuruluş: eleştirel bakış açısı geniş, istihdam imkanları kısıtlı, güncel gelişmelerin olduğu kadar geçmiş olayların belleklerde tutulmakta olduğu, son derece dinamik bir sektör için eleman yetiştirmek üzere; teknolojinin hızla değiştiği, bu nedenle fiziksel varlıklara mali yatırımların hem miktarsal olarak, hem de yararlanması gereken öğrenci olarak hızla arttığı bir eğitim alanında, çeşitli organizasyon, program ve yapısal düzenlemeleri yerine

getirmekte, devamlı bir gözden geçirme süreci içinde bulunmaktadır.

AYA öncesi dönemi yansıtmak üzere, anılan iki fakültenin öğretim programlarına arşivlerindeki bilgilerden ulaşılmıştır. Fakülte adını almalarına en yakın tarih olan ve örnek alınan 1993-1994 akademik yılında, Ankara ve İstanbul Üniversiteleri İletişim Fakültelerindeki üç bölümün dört yıllık eğitim-öğretim dönemini kapsayan lisans öğretim programlarında yer alan dersler veri olarak kullanılmıştır (Erdenir, 2018: 32, 34, 36, 39, 41, 43). AYA sonrası döneme ilişkin olarak, söz konusu iki fakültenin 2019-2020 eğitim-öğretim yılı lisans öğretim programlarında yer alan dersler analiz edilmiştir (Ankara Üniversitesi, Bologna Bilgi Sistemi ve İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi resmi web siteleri, 2020).

Karşılaştırmayı sağlamak amacıyla, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesindeki her üç bölümün tek tip lisans örgün öğretim programları incelenirken, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinin “normal” olarak adlandırılan (kısmen İngilizce dersleri içermeyen) öğretim programları ele alınmıştır. 2019-2020 akademik yılında, Fakültenin Gazetecilik ve Radyo TV ve Sinema bölümlerinde, kısmen İngilizce derslerden oluşan iki öğretim programı daha yer almış, ancak, 2020-2021 yılında (geçici ya da kalıcı olarak) uygulanmadıkları görülmüştür. Fakültelerin programlarındaki dersler: temel alan dersleri, alan dersleri, seçmeli dersler ve diğer dersler olarak gruplandırılmıştır. Her yarıyıl için öngörülen AKTS’ye göre (zorunlu) seçmeli ders sayıları saptanmıştır.

İletişim eğitimi programlarının değerlendirilmesine dönük olarak yapılan bilimsel araştırmalarda, çoğunlukla programlardaki ders sayılarının, ders türlerinin, ders kredilerinin, eğitimci sayılarının incelendiği görülmektedir. İletişim fakülteleri mezunlarının ilgili sektörde (medya) istihdam oranları, ilk istihdam edilme süresi gibi diğer nicel göstergelerle tespit ya da yorumda bulunmak ise mümkün olmamaktadır. Bu çerçevede niceliksel gelişmeleri yansıtan analizlerin özet tabloları aşağıda verilmektedir.

a) Ders Sayılarına Göre Karşılaştırmalar

Fakültelerin öğretim programlarındaki ders sayılarında AYA sonrasında ne gibi gelişmeler olduğu incelenmiş ve yapılan analizler karşılaştırmalı özet tablolar (1.1 ve 1.2) şeklinde düzenlenmiştir.

Tablo 1.1’de özetlenen verilere göre, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinin, her üç programında da temel alan ders sayıları önemli oranda, seçmeli ve diğer grubundaki ders sayıları göreceli olarak azalmıştır. Alan dersi sayılarında ise, Gazetecilik programında artış, bununla birlikte Halkla İlişkiler ve Tanıtım ile Radyo TV ve Sinema bölümlerinin programlarında azalış meydana gelmiştir.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ									
DERS KATEGORİLERİ	1993- 1994			2019-2020			KARŞILAŞTIRMA		
	DERS SAYILARI						DEĞİŞİM %		
	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RA SİN
TEMEL ALAN DERSLERİ	19	26	27	1	6	2	-94,7	-76,9	
ALAN DERSLERİ	27	32	33	32	25	30	18,5	-21,9	
SEÇMELİ DERSLER	19	18	18	14	16	15	-26,3	-11,1	
DİĞER DERSLER	7	7	7	6	6	6	-14,3	-14,3	
TOPLAM	72	83	85	53	53	53			

Tablo 1.2.’de, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinin öğretim programlarında ders sayılarında görülen değişime ilişkin veriler yer almaktadır. Söz konusu Fakültede, normal (n) olarak adlandırılan her üç programın temel alan derslerinin sayılarında göreceli azalış görülmektedir. Alan dersleri ve seçmeli derslerde önemli, diğer grubundaki derslerde göreceli artış olduğu saptanmaktadır.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ									
DERS KATEGORİLERİ	1993- 1994			2019-2020			KARŞILAŞTIRMA		
	DERS SAYILARI						DEĞİŞİM %		
	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA	GAZETE- CİLİK (n)	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA (n)	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RA SİN
TEMEL ALAN DERSLERİ	25	29	25	23	23	20	-8,0	-20,7	
ALAN DERSLERİ	14	12	14	18	20	21	28,6	66,7	
SEÇMELİ DERSLER	14	10	16	33	35	33	135,7	250,0	
DİĞER DERSLER	11	11	11	12	12	12	9,1	9,1	
TOPLAM	64	62	66	86	90	86			

b) Ders Saatleri/Kredilerine Göre Karşılaştırmalar

Anılan her iki Fakültede, AYA sonrasında ders saatleri/kredilerinde gerçekleşen değişimin incelenmesine yönelik olarak, karşılaştırmalı özet tablolar (1.3 ve 1.4) hazırlanmıştır.

Tablo 1.3’de özetlenen verilere göre İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinde, temel alan derslerinin ders kredileri (saatleri) Gazetecilik - Radyo, TV ve Sinema bölümlerinin öğretim programlarında önemli oranda, Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümünde göreceli olarak azalmıştır. Alan derslerinin ve seçmeli derslerin kredileri her üç bölümde de önemli oranda artarken, diğer grubundaki derslerde azalma gerçekleşmiştir.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ										
DERS KATEGORİLERİ	1993- 1994			2019-2020			KARŞILAŞTIRMA			
	DERS SAATLERİ/DERS KREDİLERİ									DEĞİŞİM %
	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RAI SİN	
TEMEL ALAN DERSLERİ	20	28	29	3	18	6	-85,0	-35,7		
ALAN DERSLERİ	33	39	35	96	75	90	190,9	92,3		
SEÇMELİ DERSLER	19	18	18	38	44	41	100,0	144,4		
DİĞER DERSLER	19	19	19	12	12	12	-36,8	-36,8		
TOPLAM	91	104	101	149	149	149				

Tablo 1.4.'de, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinin öğretim programlarında ders kredilerinde (saatlerinde) görülen değişime ilişkin veriler yer almaktadır. Söz konusu Fakültede, normal (n) olarak adlandırılan her üç programın temel alan derslerinin kredilerinde azalış görülmektedir. Her üç bölümde de alan dersleri ve diğer grubundaki derslerin kredilerinde artış olduğu anlaşılmaktadır. Seçmeli derslerin kredileri Gazetecilik - Radyo, TV ve Sinema programlarında azalırken, Halkla İlişkiler ve Tanıtım bölümünün öğretim programında artmıştır.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ										
DERS KATEGORİLERİ	1993- 1994			2019-2020			KARŞILAŞTIRMA			
	DERS SAATLERİ/DERS KREDİLERİ									DEĞİŞİM %
	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA	GAZETE- CİLİK (n)	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA (n)	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RAI SİN	
TEMEL ALAN DERSLERİ	78	92	78	52	50	44	-33,3	-45,7		
ALAN DERSLERİ	43	38	44	44	50	60	2,3	31,6		
SEÇMELİ DERSLER	40	29	46	39	39	39	-2,5	34,5		
DİĞER DERSLER	30	30	30	42	42	42	40,0	40,0		
TOPLAM	191	189	198	177	181	185				

2. İLETİŞİM EĞİTİMİ VE KALİTE GÜVENCESİ

Avrupa'da olduğu gibi, ABD, Kanada, Avustralya gibi dünyadaki başlıca gelişmiş ülkelerin üzerinde yıllardır çalışmakta oldukları konulardan birisi de yükseköğretimde kalitenin artırılması olmaktadır. Bu kapsamda, hedeflenen kalite düzeyinin ve her kuruma uygun kalite stratejisinin belirlenmesi, kalitenin değerlendirilmesinde etkili olan unsurların ve kuruluşların saptanması, kalite standartlarının belirlenmesi, kalitenin korunmasına yönelik önlemlerin alınması, yükseköğretim alanının öncelikleri arasına dahil olmuştur. Küreselleşme olgusunun bir etkisi olarak, ekonomi alanına giren kimi terimler eğitim alanında da yer bulmakta, eğitimde kalite bu terimlerle de ilişkilendirilmektedir. Yükseköğretimde başarılı örnekleri görülen toplam kalite yönetimi anlayışının benimsenmesiyle birlikte, bunun içinde yer alan kalite güvencesi yönteminin uygulanabilirliği araştırılmıştır. Kalite güvence sistemindeki yaygın iki uygulamadan birisinin, akreditasyon olarak adı geçen, "genel olarak eğitim programlarının tanınması ve uygun standartları bulundurduğuna dair belge ile niteliğin onaylanması"; diğerinin de çıktılarının (mezunların) değerlendirilmesi (mezun sayısı, istihdam edilen mezun sayısı, istihdam yerleri gibi) olduğu ifade edilmektedir (Bakioğlu ve Baltacı, 2010:2-3,7; Kalaycı,

2008:176). Türkiye’de, daha önce bazı yükseköğretim kuruluşlarında uygulamaları yapılmakla birlikte, 2005 yılında yayınlanan yönetmelik ve kurulan Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) ile birlikte toplam kalite yönetimi ile ilgili çalışmalar yaygınlaşmaya başlamıştır. YÖK tarafından akreditasyon, “belirli bir alanda önceden belirlenmiş akademik ve alana özgü standartların bir yükseköğretim programı veya yükseköğretim kuruluşu tarafından karşılanıp karşılanmadığını ölçen değerlendirme ve dış kalite güvence sistemi” olarak belirtilmektedir. Akreditasyon alma, yükseköğretim kuruluşlarının gönüllü olarak katılabilecekleri bir çalışmanın olumlu sonuçlanması ile kuruluşun itibarına katkı sağlamakta, karşılaştırma yapılmasına imkan tanımaktadır. Bir yükseköğretim kuruluşunun belirlenen kriterlere uygunluğunu tespit için yapılan incelemelerin sonucunda verilen belge, kalıcı nitelikte olmayıp, belirli süreler içinde yenilenmeye de açıktır.

İletişim eğitimi veren yükseköğretim kuruluşları, kalite güvencesini sağlama ve sürdürmeye yönelik olarak çalışmalarına hız kazandırmışlardır. Bu çalışmada öğretim programları incelenen Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesine, 2019 yılında, Türkiye’de iletişim eğitiminde kalite güvencesini tes-cil eden İLAD/İLEDAK tarafından akreditasyon belgesi verilmiştir.

2.1. Fakültelerin Öğretim Programları ve Kalite Güvencesi

Fakültelerin öğretim programlarında adı geçen Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS), “bir diploma programının veya dersin öngörülen öğrenme çıktılarını ve yeterliliklerle ifa-de edilen hedeflerini başarabilmesi için gereken iş yükü göz önünde tutularak hesaplanan bir kredi sistemi” olarak tanımlanmaktadır (YÖK, 2010: 43).

İLAD/İLEDAK tarafından akreditasyon hazırlıkları için programın toplam AKTS’sinin en az yüzde 25 oranında temel dersler, en az yüzde 37,5 alan dersleri, en az yüzde 25 seçmeli dersler ve en az yüzde 12,5 oranında diğer dersler olarak dağılımı öngörülmektedir. Bir başka deyişle 60-90-60-30 AKTS olarak da ifade edilebilmektedir (Aziz, 2020: 25). İstanbul ve Ankara Üniversiteleri İletişim Fakültelerinin öğretim programlarında yer alan dersler yukarıda anılan kriterler ile karşılaştırılmıştır. Bu şekilde öngörülen kriterlere göre, temel alan, alan, seçmeli ve diğer grubundaki derslerin AKTS’leri, programın toplam AKTS’sine bölünerek program içindeki payları (%) hesaplanmıştır. Bu değerlerin istenen kriterin yüzdesel olarak ne kadar üzerinde ya da altında buldukları Tablo 2.1. ve 2.2’de yer almaktadır.

Tablo 2.1’deki değerlere bakıldığında, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinin tüm programlarındaki temel alan derslerinin ve diğer grubundaki derslerin öngörülen kriterlerin oldukça altında kaldıkları; (zorunlu) seçmeli derslerde kriterlere yaklaşıldığı, alan derslerinin ise kriterin üzerinde bulunduğu söylenebilmektedir.

TABLO 2.1.
İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi AKTS Dağılımları

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ									
DERS KATEGORİLERİ	2019-2020			2019-2020			KRİTERE GÖRE		
	AKTS			AKTS/TOP.AKTS %			KARŞILAŞTIRMA %		
	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RAI SİN
TEMEL ALAN DERSLERİ	6	31	11	0,02	0,13	0,04	-90,2	-49,4	
ALAN DERSLERİ	165	130	155	0,67	0,53	0,63	79,6	41,5	
SEÇMELİ DERSLER	62	72	67	0,25	0,29	0,27	1,2	17,6	
DİĞER DERSLER	12	12	12	0,05	0,05	0,05	-60,8	-60,8	
TOPLAM	245	245	245	1,00	1,00	1,00			

Tablo 2.2’de, Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinin tüm normal programlarındaki (zorunlu seçmeli derslerin ve diğer grubundaki derslerin öngörülen kriterlerin üzerinde yer aldıkları; temel alan ve alan derslerinde ise öngörülen kritere yaklaşıldığı belirlenebilmektedir.

TABLO 2.2.
Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi AKTS Dağılımları

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLETİŞİM FAKÜLTESİ									
DERS KATEGORİLERİ	2019-2020			2019-2020			KRİTERE GÖRE		
	AKTS			AKTS/TOP.AKTS %			KARŞILAŞTIRMA %		
	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA	GAZETE- CİLİK (n)	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RADYO TV SİNEMA (n)	GAZETE- CİLİK	HALKLA İLİŞKİLER VE TANITIM	RAI SİN
TEMEL ALAN DERSLERİ	72	68	58	0,30	0,28	0,24	20,0	13,3	
ALAN DERSLERİ	65	69	79	0,27	0,29	0,33	-27,8	-23,3	
SEÇMELİ DERSLER	72	72	72	0,30	0,30	0,30	20,0	20,0	
DİĞER DERSLER	31	31	31	0,13	0,13	0,13	3,3	3,3	
TOPLAM	240	240	240	1,00	1,00	1,00			

Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinin AYA sonrası dönemde, her üç bölümde de uygulamış olduğu, kısmen İngilizce derslerden oluşan lisans programlarına 2020-2021 akademik yılından itibaren ara verdiği ya da sonlandırdığı görülmektedir. Bununla birlikte, her üç bölümde de diğer dersler grubundaki temel İngilizce dersleri ilk iki yıl (1.-4. yarıyıllar) devam etmekte, bunların yanı sıra, 3. yıldan başlayarak üç yarıyıl boyunca temel alan dersleri grubundaki Mesleki İngilizce I-II-II dersleri sürdürülmektedir.

AYA hedefleri içinde, eğitimde kalite artışı için, katılımcı ülkelerdeki yükseköğretim kuruluşlarından öğretim programlarının gözden geçirilmesi gibi çalışmalar beklenildiği gibi, öğrenci hareketliliğine yönelik çeşitli programlara katılımın artırılması da bulunmaktadır. Öğrencilerin, kültürlerarası iletişim boyutunda da deneyim sahibi olmaları, iş başvurularında benzer nitelikte adaylar arasında farklılık yaratmalarını sağlamaktadır.

SONUÇ

Türkiye’nin 2001 yılında dahil olduğu Avrupa Yükseköğretim Alanı projesi kapsamında iletişim eğitimi veren yükseköğretim kuruluşlarında kalite güvencesini sağlamaya yönelik yoğun çalışmalar başlamıştır. AYA hedefleri doğrultusunda kalite güvencesi için seçilen akreditasyon sistemi, fakülterin öğretim programlarında yer alan temel alan-alan-seçmeli ve diğer olarak gruplandırılan derslerin kredilerinde ve AKTS’lerinde belirli normlara uygun olarak düzenlemeler yapmalarını gerektirmiştir. Lisans öğretim programlarının toplam 240 AKTS’den az olmayacak şekilde, programlar içindeki ders gruplarının da öngörülen oranlarda dağılım göstermeleri beklenmiştir. Yenilenen programlarda paydaşların görüşleri de alınmıştır. İletişim eğitimi yirmibirinci yüzyılın gerektirdiği insangücü profilini yetiştirmeye yönelik olarak; teorik dersler ile kazandırılan mesleki/temel bilgi ve beceriler yanısıra, medya sektörünün beklentisi olan deneyimi uygulamalı alan derslerinin sayılarında ve/veya saatlerinde/kredilerinde artış sağlayarak gerçekleştirmek istemektedir. Bu yazıda incelenen Türkiye’de iletişim eğitiminin öncüsü iki fakültenin, biri İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, diğeri Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinin AYA öncesi döneme ilişkin (1993-1994) ve AYA sonrası döneme ait (2019-2020) eğitim-öğretim yıllarını kapsayan nicel analizler sonucunda:

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesinin tüm lisans programlarında, karşılaştırılan her iki dönemde de alan derslerinin sayılarının, saatlerinin/ kredilerinin temel alan derslerinden fazla olduğu, AYA sonrasında bu farkın daha fazla açıldığı; Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesinde ise, AYA öncesinde alan derslerinin sayılarının ve saatlerinin/kredilerinin alan derslerinden az olmasına karşın, AYA sonrasında iki ders grubundaki derslerin sayılarının ve saatlerinin/kredilerinin birbirine oldukça yaklaştığı söylenebilmektedir.

AYA sonrası dönemde her iki Fakültede de alan derslerinin sayı ve kredi olarak fazla olması durumu kuşkusuz ki, Avrupa Yükseköğretim Alanının istihdam edilebilirliği arttırma konusundaki hedefleriyle olduğu kadar, iletişim eğitimi alan öğrencilere staj konusunda imkanlar sağlayan medya sektörünün beklentileri ile de örtüşmektedir. Mezunların medya sektöründe istihdam edilmeleri için yükseköğretim kuruluşları öğretim programlarını sürekli gözden geçirmekte, bunun yanı sıra, sektörle işbirliğini devam ettirmektedirler.

İçinde bulunulan zamanın bir gerçeği olarak, yükseköğretim kuruluşlarından önerdiği çalışmaların tamamlanmasını bekleyen Avrupa Yükseköğretim Alanı; dünyayı etkisi altına alan salgının sebep olduğu ya da hızlandırdığı dijital dönüşümün iyi değerlendirilebilmesi ve öngörülen konularda ilerleme sağlanması için, online/uzaktan eğitimi geliştirme ve pedagojik yenilikçilik kavramlarının da altını çizmektedir. Bu saptamalar doğrultusunda, dijital platformlarda sürdürülmeye başlanılan iletişim eğitim-öğretiminde öğretim programlarında sürekli yapılagelen iyileştirmeler yanı sıra, değerlendirme sürecinde de yenilik ihtiyacı belirlenmektedir.

KAYNAKÇA

Bakioğlu, A., Baltacı, R. (2010). Akreditasyon- Eğitimde kalite. Ankara: Nobel Yayınları.

Erdenir, A. (2018).Türkiye'nin Avrupa Yükseköğretim Alanı Projesine atılım Sürecinde İletişim Eğitiminin Durumu. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Kalaycı, N. (2008). Yükseköğretimde uygulanan toplam kalite yönetimi sürecinde gözardı edilen unsurlardan TKY merkezi ve eğitim programları. Türk Eğitim Bilimler Dergisi.6 (2), ss. 162-188.

Okçabol, R. (2011). YÖK ve Bologna Süreci. Bologna süreci sorgulanıyor. AB'nin akademik tahakkümünün sosyalist tahlil, eleştiri ve reddiyesi. İstanbul: Yazılama Yayınevi Hizmetleri.

Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı (2010). Yükseköğretimde yeniden yapılanma: 66 soruda Bologna Süreci uygulamaları. Ankara: Görsel Tanıtım.

İNTERNET KAYNAKLARI

Aziz, A. (2020). Yeni Yüzyıl'da İletişim Çalışmaları Dergisi, https://www.yeniyuzyil.edu.tr/IletisimFakultesi/files/yyu_iletisimdergi_web.pdf [24.12.2020].

European Higher Education Area, Rome Ministerial Communique 19 November 2020, http://www.ehea.info/Upload/Rome_Ministerial_Communique_Annex_III.pdf [24.12.2020].

Ankara Üniversitesi, Bologna Bilgi Sistemi, Ders Listesi ve Kredilendirme, <http://bbs.ankara.edu.tr/bolumler.aspx?pno=2> [12.5.2020].

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, <http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=2019-2020-gzt-lisans-ders-listesi.xlsx> [12.5.2020].

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=rts-birinci-ogretim-ders-listesi_2019-2020.xls [12.5.2020].

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, <http://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=hit-lisans-mufredat-2019-2020-mayis-guncel.xls> [12.5.2020].

İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi (2002) Gazetecilik Enstitüsünden İletişim Fakültesine (1950 -2001), <https://drive.google.com/file/d/0B9-wfhTQ8q42RkpKX3FVeUVKWFU/view> [10.12.2017].